

CBCS
PATTERN

Also Available in
e-Book

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University

T.Y.B.Sc. ■ SEM VI ■ ZOO 605

RESEARCH METHODOLOGY

Dr. D. L. Phand | Prof. A. T. Kalse | Dr. L. B. Pawar
Dr. D. V. Ahirrao | Dr. Namrata G. Mahajan
Dr. Manojkumar Z. Chopda

ZOOLOGY

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

RESEARCH METHODOLOGY

T.Y.B.Sc. (CBCS) | ZOO - 605 | Sem VI

- A U T H O R S -

DR. D. L. PHAND

Head, Department of Zoology,
SSVPS, Dr.P.R. Ghogare Science College,
Dhule

PROF. A. T. KALSE

Head, Department of Zoology,
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science and
Commerce College, Chalisgaon

DR. L. B. PAWAR

Associate Professor, Head, Department of Zoology,
V. V. M's S. G. Patil Arts,
Science and Commerce College, Sakri

DR. D. V. AHIRRAO

Associate Professor,
Department of Zoology,
SSVPS, Dr.P.R.Ghogare Science College, Dhule

DR. NAMRATA G. MAHAJAN

Department of Zoology
Moolji Jaitha (Autonomous) College, Jalgaon

DR. MANOJKUMAR Z. CHOPDA

Department of Zoology
Moolji Jaitha (Autonomous) College, Jalgaon

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

RESEARCH METHODOLOGY

T.Y.B.Sc. (CBCS) | ZOO-605 | Sem VI

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

March, 2020

978-93-90483-39-6

Prashant Publication

Price : ₹ 110/-

e -Books are available online at www.prashantpublications.com

DOWNLOAD **Prashant Publications app for e-Books**

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

Also Available in
e-Book

CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • SEM V • BOT 506 (B)

HORTICULTURE

Dr. B. B. Mangle

Prof. C. D. Patil

Prof. Dr. Gauri M. Rane

Dr. K. B. Bendre

Mr. S. B. Patil

Mr. S. P. Magar

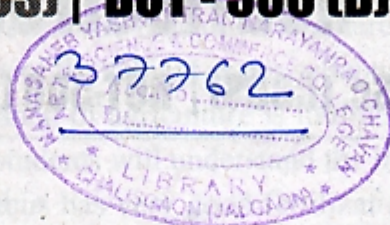

BOTANY

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

HORTICULTURE

T.Y.B.Sc. (CBCS) | BOT - 506 (B) | Sem V

- A U T H O R S -

PROF. C. D. PATIL

Head, Dept. of Botany,
S. P. D. M. Arts, Commerce and
Science College, Shirpur.

PROF. B. B. MANGLE

Head, Dept. of Botany,
G.T.Patil College,
Nandurbar

PROF. DR. GAURI M. RANE

Principal,
Dr. Annasaheb G. D. Bendale
Mahila Mahavidyalaya, Jalgaon

DR. K. B. BENDRE

Head, Dept. of Botany,
Nanasaheb Y.N.Chavan ASC College,
Chalisgaon

MR. S. B. PATIL

Head, Dept. of Botany,
S.V.P. Arts and Science College,
Ainpur

DR. S. P. MAGAR

Dept. of Botany,
TVES'S D.N. Mahavidyalaya,
Faizpur

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

HORTICULTURE

T.Y.B.Sc. (CBCS) | BOT-506 (B) | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

December, 2020

978-93-89493-58-0

Prashant Publication

Price : ₹ 125/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

DOWNLOAD **Prashant Publications app for e-Books**

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

Also Available in
e-Book

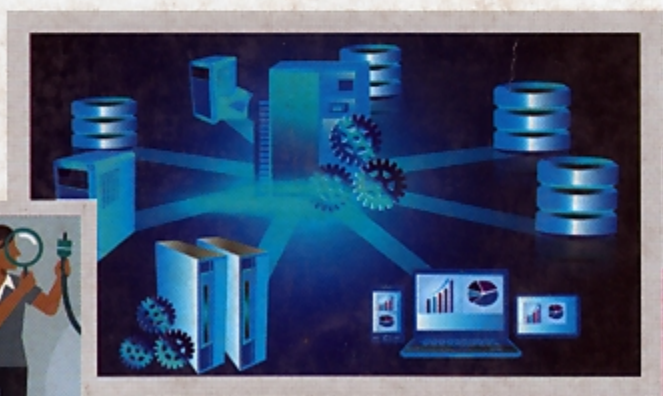
CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • SEM V • CS 502

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

Dr. B. H. Barhate   Prof. Sanjay E. Pate   Prof. Anis M. Kureshi

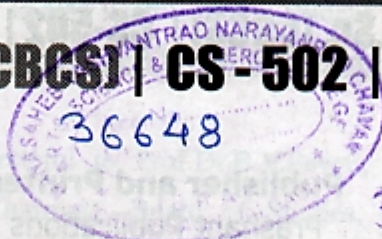

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-502 | Sem V

36648

Text Book Development Committee

- COORDINATOR -

Dr. K. C. Deshmukh

Head, Department of Computer Science

Nanasaheb Y.N.Chavan Arts, Science & Commerce College, Chalisgaon.

- A U T H O R S -

Dr. B. H. Barhate

Vice Principal & Head, Dept. of Computer Science,
P.O.Nahta Arts, Science &
Commerce College, Bhusawal

Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science &
Commerce College, Chalisgaon

Prof. Anis M. Kureshi

JES's Arts, Science and Commerce College, Nandurbar

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-502 | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

August, 2020

978-93-89501-71-1

Prashant Publication

Price : ₹ 105/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

 Prashant Publications app for e-Books

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

RESEARCH JOURNEY

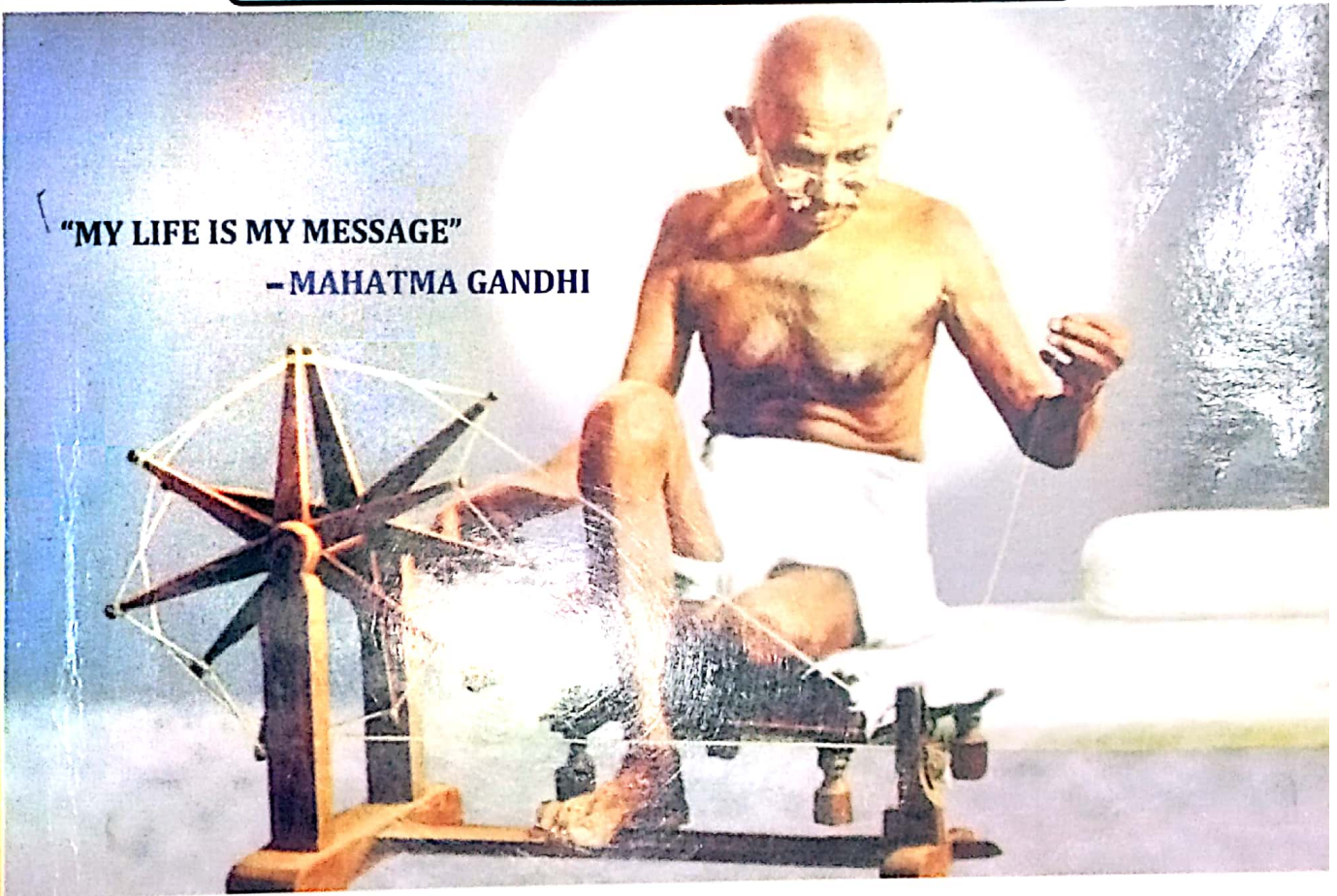
International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February - 2020 Special Issue – 224 (A)

RELEVANCE OF GANDHIAN THOUGHTS

"MY LIFE IS MY MESSAGE"
– MAHATMA GANDHI

Guest Editor :

Dr. Mrs. M. V. Waykole
Principal,
Bhusawal Arts, Science and P.O. Nahata
Commerce College, Bhusawal, Dist Jalgaon.

Executive Editor :

Dr. A. D. Goswami
Vice Principal,
Bhusawal Arts, Science and P.O. Nahata
Commerce College, Bhusawal, Dist Jalgaon.

Chief Editor :

Dr. Dhanraj T. Dhangar
(Yeola)

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

36	महात्मा गांधींचे भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान	प्रा.एस.एस.तडवी	115
37	महात्मा गांधी व माओ-त्से-तुंग यांच्या राजकीय विचारांचे तुलनात्मक अध्ययन	रविंद्र माळी	119
38	महात्मा गांधींच्या विचारांतील राजकीय आध्यात्मीकरणातून समाजनिर्मिती	डॉ.राजेंद्र नाडेकर	124
39	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील महात्मा गांधींचे योगदान	प्रा. हनुमंत सरतापे	128
40	महात्मा गांधी आणि मत्याग्रह	पार्वती पाडवी	131
41	महात्मा गांधी यांचे आर्थिक विचार	प्रा. नागनाथ मनुरे व प्रा.किरणकुमार मनुरे	136
42	महात्मा गांधी यांचे धर्मनिरपेक्ष राजकीय विचार	प्रा.संदिप राजभोग	139
43	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक तत्वज्ञान	प्रा. व्ही. वी. पाटील	142
44	महात्मा गांधी यांच्या विचारांचा मराठी वैचारिक साहित्यावर पडलेला प्रभाव	प्रा. डॉ. शुभांगी चव्हाण	144
45	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार व वर्तमानकालीन मापेक्षता	प्रा.मंगला सूर्यवंशी	147
46	म. गांधींच्या राजकीय विचारांची प्रासंगिकता	प्रा.दिनेश खंडारे	151
47	जळगाव नगरपालिका आणि जळगाव जिल्हावरील गांधी विचारधारेचा प्रभाव आणि भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान -एक ऐतिहासिक अभ्यास	प्रा. अरुण अवसरमल	154
48	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार	भूपेंद्र बाणाईत	159
49	गांधी विचारांचा वारोमाम मधील एकनाथवर पडलेला प्रभाव	डॉ.शकुंतला मारंबे	163
50	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार	डॉ. वंदना चौधरी	165
51	क्रॉनवध कादंबरील गांधी विचारांचा प्रभाव	डॉ. भारती बेंडाळे	167
52	महात्मा गांधींची मत्याग्रहाची संकल्पना	इंदिरा लोखंडे	169
53	महात्मा गांधींच्या ग्राम स्वराज्याची वर्तमानकालीन उपयुक्तता	डॉ. वसंत पतंगे	172
54	महात्मा गांधींचे हिंदुत्वराज्य व आजचा भारत	डॉ. कांतीलाल सोनवणे	177
55	महात्मा गांधी आणि राष्ट्रवाद	प्रा. शशिकांत पाटील	180
56	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक तत्वज्ञान	कु.सोनाली पेकम	186
57	महात्मा गांधींच्या विचारांचे महत्त्व	डॉ.माघव वाघमारे	189
58	महात्मा गांधींच्या विचारातून ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला नवसंजीवनी	डॉ. सतीश पारधी	191
59	मत्याग्रह : अन्यायाच्या प्रतिकाराचे शाश्वत साधन	प्रा.शरद सोनवणे	194
60	महात्मा गांधींच्या आर्थिक विचारांची समर्पकता	डॉ.अरुण पाटील	198

या अंकाचे सर्व अधिकार प्रकाशकांनी राखून ठेवलेले आहेत. प्रकाशकांच्या पूर्वपरवानगीशिवाय या अंकाचे लेखांचे पुनर्प्रकाशन करता येणार नाही. या अंकात व्यक्त झालेली मते व विचार हे त्या लेखाच्या लेखकांचे वैयक्तिक विचार आहेत त्यांच्याशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. लेखांच्या मूळ मते हक्कामंदाभातील संपूर्ण जबाबदारी लेखाच्या लेखकांची असेल.

- मुख्य संपादक, रिसर्च जर्नी

Published by -

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik
Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

महात्मा गांधीचे शैक्षणिक विचार व वर्तमानकालीन सापेक्षता

प्रा. मंगला सुरसिंग सूर्यवंशी

नानासो. य.ना. चव्हाण महाविद्यालय, चाळीसगाव. शिक्षणशास्त्र विभाग प्रमुख
संशोधक विद्यार्थी - डॉ.बाबासाहेब आंबडेकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
Email ID - ms01suryawanshi@gmail.com
Mob. 9921488294

प्रस्तावना -

स्वातंत्र्यपूर्व काळात शिक्षणाचा सर्वांगीण विकास करून तत्कालीन शिक्षणपध्दतीमध्ये सुधारणा घडवून आणण्याचा प्रयत्न करणारी तिसरी थोर व्यक्ती म्हणजे महात्मा गांधी होय. गांधीजींचे जीवन व कार्य यांचा परिचय नसलेली व्यक्ती अपवादभूत। गांधीजी हे केवळ राजकीय पुढारीच नव्हेत धर्म, समाजकारण, अर्थकारण, हरिजनोध्दार, साहित्य, कला, ब्रम्हचर्य, निसर्गोपचार अशा जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात सखोल चिंतन व प्रत्यक्ष प्रयोग करून त्यांनी त्या क्षेत्रातील समस्यांवर प्रकाश टाकला आहे. मौखिक व अभिनव विचारसंपदा प्रगट केली आहे. शिक्षणाचे क्षेत्र अर्थातच त्यातून वगळले गेले नाही. त्यांनी शिक्षणासंबंधी विचारमंथन केले असे नव्हे तर संपूर्ण शिक्षणयोजना देशाला सादर केली. सरकारने या योजनेचा स्वीकार करून अनेक राज्यांमधून त्यानुसार शिक्षण देण्याचा प्रयत्नही केला. अर्थात त्यात वेळोवेळी आवश्यक असे बदलही केले. आजही या पध्दतीचा आपण यथासंग स्वीकार केलेला नसला तरी त्यामधील अनेक तत्वे आपल्या देशातील शिक्षणव्यवस्थेत आत्मसात करण्यात आली आहेत.

तत्कालीन शिक्षण पध्दतीमधील दोष -

लॉर्ड मेकॉलेची शिक्षणाची पध्दत या देशात रुढ झाली होती. शिक्षणाच्या पाझर सिंध्यातानुसार शिक्षण वरच्या वर्गाकडून खालपर्यंत पाझरत येईल. तसेच ब्रिटीशांनी केवळ कारकून निर्माण करण्याइतपतच शिक्षण भारतीयांना द्यावे हे ठरवले होते. ब्रिटीशांना फक्त एक असा वर्ग निर्माण करायचा होता जो रक्ताने भारतीय असेल व आचरण व संस्कृतीने पाश्चिमात्य असेल हेच धोरण ब्रिटीशांचे होते. केवळ कारकून निर्माण करणे, जीवनाशी कसलाही संबंध नसलेले शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या डोक्यात कोंबणे, चरितार्थसंपादनाची पात्रता निर्माण न होऊ शकणे, भावनात्मक, नैतिक व चारित्र्य गुणांच्या विकासाची अपेक्षा हे ते प्रमुख दोष होते. देशाची प्रगती व्हायची असेल तर शिक्षणपध्दतीमध्ये अमूलाग्र परिवर्तन केल्याशिवाय गत्यंतर नाही हे गांधीजींनी ओळखले व ते शिक्षण विषयक विचारांकडे वळले.

गांधीजींच्या मते शिक्षण म्हणजे सर्वांगीण विकास -

केवळ साक्षरता प्राप्त करणे म्हणजे शिक्षण नव्हे. शिक्षणाचा प्रारंभ देखील नव्हे, आत्मा व मन यांचा परिपूर्ण विकास करून व्यक्तीमधील सर्वोत्कृष्ट गुणांची अभिव्यक्ती करणे हे शिक्षणाचे खरे ध्येय.

शिक्षणात महात्मा गांधींनी व्यक्तीमत्त्वाच्या सर्व घटकांचा अंतर्भाव केला आहे. ३H - Head, Heart and Hand ही कल्पना मांडून या सर्व अंगांच्या विकासावर भर द्यावा असे सुचविले. म्हणजेच शिक्षणाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा बोधात्मक, भावात्मक, क्रियात्मक त्यासोबतच नैतिक व अध्यात्मिक विकास व्हावा. यावर भर दिला.

महात्मा गांधीजींचे शैक्षणिक कार्य -

महात्मा गांधींनी आपल्या शैक्षणिक कार्याचा प्रारंभ इ.स. १९०४ मध्ये दक्षिण आफ्रिकेतील फिनिक्स आश्रमाची स्थापना करून केला. इ.स. १९११ मध्ये टॉलस्टॉय आश्रमाची स्थापना केली. इ.स. १९१७ मध्ये चंपारण्य जिल्ह्यात ग्रामशिक्षणाचा प्रारंभ केला. इ.स. १९२१ मध्ये गुजरात विद्यापीठाची स्थापना केली. इ.स. १९३७ मध्ये वर्धा येथे शिक्षण परिषद बोलावण्यात आली. यामध्ये त्यांनी आपल्या नई तालीम, बुनियादी शिक्षा, मूलोद्योगी शिक्षण वा बेसिक एज्युकेशन चा पुरस्कार केला.

अध्यात्मिक विकास -

सर्वांगीण विकासात गांधीजींनी अध्यात्मिक विकासाला सर्वोच्च स्थान दिले आहे. याचे कारण त्यांची स्वताच्या जीवनाकडे पाहण्याची अध्यात्मवादी भूमिका. शिक्षणाचे अंतिम ध्येय व जीवनाचे अंतिम ध्येय यात ते अंतर मानत नाहीत.

Category

- INDEXED JOURNAL
- SUGGEST JOURNAL
- JOURNAL IF
- REQUEST FOR IF
- DOWNLOAD LOGO
- CONTACT US

SAMPLE CERTIFICATE

SAMPLE EVALUATION SHEET

Journal Detail

Journal Name	RESEARCH JOURNEY
ISSN/EISSN	2348-7143
Country	IN
Frequency	Quarterly
Journal Discipline	General Science
Year of First Publication	2014
Web Site	www.rsearchjourney.net
Editor	Prof. Dhanraj Dhangar & Prof. Gajaran Wankhede
Indexed	Yes
Email	researchjourney 2014@gmail.com
Phone No.	+91 7709752380
Cosmos Impact Factor	2015 : 3.452

News Updates Due to large number of application please allow to update your journal

Research Journey

SJIF 2019 :

6.625

Previous evaluation SJIF

2018 : 6.428

2017 : 6.261

2016 : 6.087

2015 : 3.986

Area : Multidisciplinary

Evaluated version : online

The journal is indexed in :

SJIFactor.com

Basic Information

Main title	Research Journey
Other title (English)	Research Journey
Abbreviated title	
ISSN	2348-7143 (E)
URL	http://WWW.RESEARCHJOURNEY.NET
Country	India
Journal's character	Scientific
Frequency	Quarterly
License	Free for educational use
Texts availability	Free

Contact Details

Editor-in-chief Prof. Dhanraj Dhangar
M.G.V.'S ARTS & COMMERCE COLLEGE, YEOLA, DIST NASHIK
India
Publisher MRS. SWATI SONAWANE

Get Involved
Home
Evaluation Method
Journal List
Apply for Evaluator/Free Service
Journal Search
Recently Added Journals

Research Journey	
ISSN	2348-7143
Country	India
Frequency	Quarterly
Year publication	2014-2015
Website	researchjournal.net
Global Impact and Quality Factor	
2014	0.565
2015	0.676

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

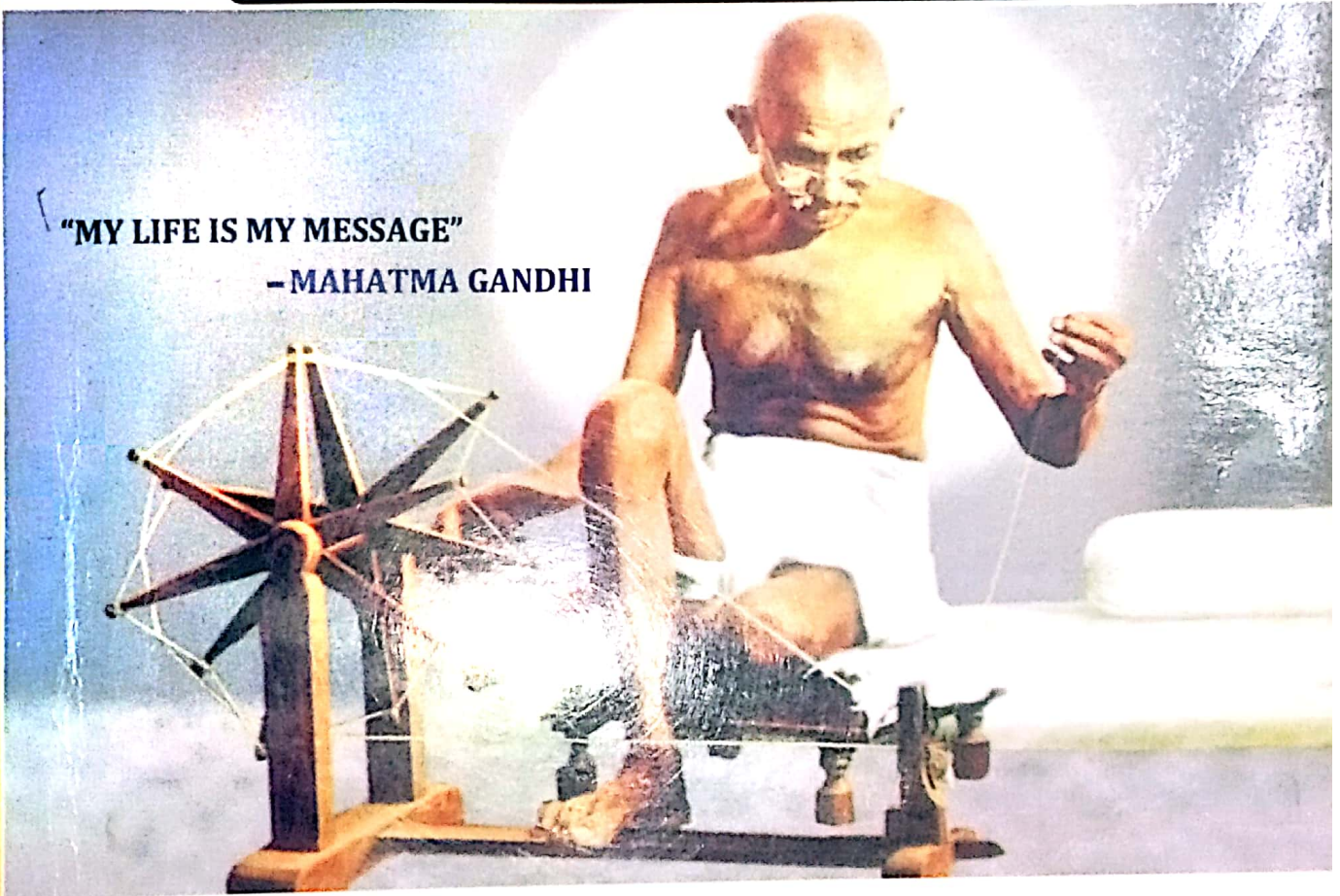
PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February - 2020 Special Issue – 224 (A)

RELEVANCE OF GANDHIAN THOUGHTS

“MY LIFE IS MY MESSAGE”

– MAHATMA GANDHI

Guest Editor :

Dr. Mrs. M. V. Waykole

Principal,
Bhusawal Arts, Science and P.O. Nahata
Commerce College, Bhusawal, Dist Jalgaon.

Executive Editor :

Dr. A. D. Goswami

Vice Principal,
Bhusawal Arts, Science and P.O. Nahata
Commerce College, Bhusawal, Dist Jalgaon.

Chief Editor :

Dr. Dhanraj T. Dhangar
(Yeola)

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

36	महात्मा गांधींचे भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान	प्रा.एस.एस.तडवी	115
37	महात्मा गांधी व माओ-त्से-तुंग यांच्या राजकीय विचारांचे तुलनात्मक अध्ययन	रविंद्र माळी	119
38	महात्मा गांधींच्या विचारांतील राजकीय आध्यात्मीकरणातून समाजनिर्मिती	डॉ.राजेंद्र नाडेकर	124
39	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील महात्मा गांधींचे योगदान	प्रा. हनुमंत सरतापे	128
40	महात्मा गांधी आणि मत्याग्रह	पार्वती पाडवी	131
41	महात्मा गांधी यांचे आर्थिक विचार	प्रा. नागनाथ मनुरे व प्रा.किरणकुमार मनुरे	136
42	महात्मा गांधी यांचे धर्मनिरपेक्ष राजकीय विचार	प्रा.संदिप राजभोग	139
43	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक तत्वज्ञान	प्रा. व्ही. वी. पाटील	142
44	महात्मा गांधी यांच्या विचारांचा मराठी वैचारिक साहित्यावर पडलेला प्रभाव	प्रा. डॉ. शुभांगी चव्हाण	144
45	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार व वर्तमानकालीन मापेक्षता	प्रा.मंगला सूर्यवंशी	147
46	म. गांधींच्या राजकीय विचारांची प्रासंगिकता	प्रा.दिनेश खंडारे	151
47	जळगाव नगरपालिका आणि जळगाव जिल्हावरील गांधी विचारधारेचा प्रभाव आणि भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान -एक ऐतिहासिक अभ्यास	प्रा. अरुण अवसरमल	154
48	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार	भूपेंद्र बाणाईत	159
49	गांधी विचारांचा वारोमाम मधील एकनाथवर पडलेला प्रभाव	डॉ.शकुंतला मारंबे	163
50	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार	डॉ. वंदना चौधरी	165
51	क्रॉनवध कादंबरील गांधी विचारांचा प्रभाव	डॉ. भारती बेंडाळे	167
52	महात्मा गांधींची मत्याग्रहाची संकल्पना	इंदिरा लोखंडे	169
53	महात्मा गांधींच्या ग्राम स्वराज्याची वर्तमानकालीन उपयुक्तता	डॉ. वसंत पतंगे	172
54	महात्मा गांधींचे हिंदुत्वराज्य व आजचा भारत	डॉ. कांतीलाल सोनवणे	177
55	महात्मा गांधी आणि राष्ट्रवाद	प्रा. शशिकांत पाटील	180
56	महात्मा गांधींचे शैक्षणिक तत्वज्ञान	कु.सोनाली पेकम	186
57	महात्मा गांधींच्या विचारांचे महत्त्व	डॉ.माघव वाघमारे	189
58	महात्मा गांधींच्या विचारातून ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला नवसंजीवनी	डॉ. सतीश पारधी	191
59	मत्याग्रह : अन्यायाच्या प्रतिकाराचे शाश्वत साधन	प्रा.शरद सोनवणे	194
60	महात्मा गांधींच्या आर्थिक विचारांची समर्पकता	डॉ.अरुण पाटील	198

या अंकाचे सर्व अधिकार प्रकाशकांनी राखून ठेवलेले आहेत. प्रकाशकांच्या पूर्वपरवानगीशिवाय या अंकाचे लेखांचे पुनर्प्रकाशन करता येणार नाही. या अंकात व्यक्त झालेली मते व विचार हे त्या लेखाच्या लेखकांचे वैयक्तिक विचार आहेत त्यांच्याशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. लेखांच्या मूळ मते हक्कामंदाभातील संपूर्ण जबाबदारी लेखाच्या लेखकांची असेल.

- मुख्य संपादक, रिसर्च जर्नी

Published by -

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik
Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

महात्मा गांधीचे शैक्षणिक विचार व वर्तमानकालीन सापेक्षता

प्रा. मंगला सुरसिंग सूर्यवंशी

नानासो. य.ना. चव्हाण महाविद्यालय, चाळीसगाव. शिक्षणशास्त्र विभाग प्रमुख
संशोधक विद्यार्थी - डॉ.बाबासाहेब आंबडेकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
Email ID - ms01suryawanshi@gmail.com
Mob. 9921488294

प्रस्तावना -

स्वातंत्र्यपूर्व काळात शिक्षणाचा सर्वांगीण विकास करून तत्कालीन शिक्षणपध्दतीमध्ये सुधारणा घडवून आणण्याचा प्रयत्न करणारी तिसरी थोर व्यक्ती म्हणजे महात्मा गांधी होय. गांधीजींचे जीवन व कार्य यांचा परिचय नसलेली व्यक्ती अपवादभूत। गांधीजी हे केवळ राजकीय पुढारीच नव्हेत धर्म, समाजकारण, अर्थकारण, हरिजनोध्दार, साहित्य, कला, ब्रम्हचर्य, निसर्गोपचार अशा जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात सखोल चिंतन व प्रत्यक्ष प्रयोग करून त्यांनी त्या क्षेत्रातील समस्यांवर प्रकाश टाकला आहे. मौखिक व अभिनव विचारसंपदा प्रगट केली आहे. शिक्षणाचे क्षेत्र अर्थातच त्यातून वगळले गेले नाही. त्यांनी शिक्षणासंबंधी विचारमंथन केले असे नव्हे तर संपूर्ण शिक्षणयोजना देशाला सादर केली. सरकारने या योजनेचा स्वीकार करून अनेक राज्यांमधून त्यानुसार शिक्षण देण्याचा प्रयत्नही केला. अर्थात त्यात वेळोवेळी आवश्यक असे बदलही केले. आजही या पध्दतीचा आपण यथासंग स्वीकार केलेला नसला तरी त्यामधील अनेक तत्वे आपल्या देशातील शिक्षणव्यवस्थेत आत्मसात करण्यात आली आहेत.

तत्कालीन शिक्षण पध्दतीमधील दोष -

लॉर्ड मेकॉलेची शिक्षणाची पध्दत या देशात रुढ झाली होती. शिक्षणाच्या पाझर सिंध्यातानुसार शिक्षण वरच्या वर्गाकडून खालपर्यंत पाझरत येईल. तसेच ब्रिटीशांनी केवळ कारकून निर्माण करण्याइतपतच शिक्षण भारतीयांना द्यावे हे ठरविले होते. ब्रिटीशांना फक्त एक असा वर्ग निर्माण करायचा होता जो रक्ताने भारतीय असेल व आचरण व संस्कृतीने पाश्चिमात्य असेल हेच धोरण ब्रिटीशांचे होते. केवळ कारकून निर्माण करणे, जीवनाशी कसलाही संबंध नसलेले शिक्षण विद्यार्थ्यांच्या डोक्यात कोंबणे, चरितार्थसंपादनाची पात्रता निर्माण न होऊ शकणे, भावनात्मक, नैतिक व चारित्र्य गुणांच्या विकासाची अपेक्षा हे ते प्रमुख दोष होते. देशाची प्रगती व्हायची असेल तर शिक्षणपध्दतीमध्ये अमूलाग्र परिवर्तन केल्याशिवाय गत्यंतर नाही हे गांधीजींनी ओळखले व ते शिक्षण विषयक विचारांकडे वळले.

गांधीजींच्या मते शिक्षण म्हणजे सर्वांगीण विकास -

केवळ साक्षरता प्राप्त करणे म्हणजे शिक्षण नव्हे. शिक्षणाचा प्रारंभ देखील नव्हे, आत्मा व मन यांचा परिपूर्ण विकास करून व्यक्तीमधील सर्वोत्कृष्ट गुणांची अभिव्यक्ती करणे हे शिक्षणाचे खरे ध्येय.

शिक्षणात महात्मा गांधींनी व्यक्तीमत्त्वाच्या सर्व घटकांचा अंतर्भाव केला आहे. ३H - Head, Heart and Hand ही कल्पना मांडून या सर्व अंगांच्या विकासावर भर द्यावा असे सुचविले. म्हणजेच शिक्षणाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा बोधात्मक, भावात्मक, क्रियात्मक त्यासोबतच नैतिक व अध्यात्मिक विकास व्हावा. यावर भर दिला.

महात्मा गांधीजींचे शैक्षणिक कार्य -

महात्मा गांधींनी आपल्या शैक्षणिक कार्याचा प्रारंभ इ.स. १९०४ मध्ये दक्षिण आफ्रिकेतील फिनिक्स आश्रमाची स्थापना करून केला. इ.स. १९११ मध्ये टॉलस्टॉय आश्रमाची स्थापना केली. इ.स. १९१७ मध्ये चंपारण्य जिल्ह्यात ग्रामशिक्षणाचा प्रारंभ केला. इ.स. १९२१ मध्ये गुजरात विद्यापीठाची स्थापना केली. इ.स. १९३७ मध्ये वर्धा येथे शिक्षण परिषद बोलावण्यात आली. यामध्ये त्यांनी आपल्या नई तालीम, बुनियादी शिक्षा, मूलोद्योगी शिक्षण वा बेसिक एज्युकेशन चा पुरस्कार केला.

अध्यात्मिक विकास -

सर्वांगीण विकासात गांधीजींनी अध्यात्मिक विकासाला सर्वोच्च स्थान दिले आहे. याचे कारण त्यांची स्वताच्या जीवनाकडे पाहण्याची अध्यात्मवादी भूमिका. शिक्षणाचे अंतिम ध्येय व जीवनाचे अंतिम ध्येय यात ते अंतर मानत नाहीत.

Category

- INDEXED JOURNAL
- SUGGEST JOURNAL
- JOURNAL IF
- REQUEST FOR IF
- DOWNLOAD LOGO
- CONTACT US

SAMPLE CERTIFICATE

SAMPLE EVALUATION SHEET

Journal Detail

Journal Name	RESEARCH JOURNEY
ISSN/EISSN	2348-7143
Country	IN
Frequency	Quarterly
Journal Discipline	General Science
Year of First Publication	2014
Web Site	www.rsearchjourney.net
Editor	Prof. Dhanraj Dhangar & Prof. Gajaran Wankhede
Indexed	Yes
Email	researchjourney 2014@gmail.com
Phone No.	+91 7709752380
Cosmos Impact Factor	2015 : 3.452

News Updates Due to large number of application please allow to update your journal

Research Journey

SJIF 2019 :

6.625

Previous evaluation SJIF

2018 : 6.428

2017 : 6.261

2016 : 6.087

2015 : 3.986

Area : Multidisciplinary

Evaluated version : online

The journal is indexed in :

SJIFactor.com

Basic Information

Main title	Research Journey
Other title (English)	Research Journey
Abbreviated title	
ISSN	2348-7143 (E)
URL	http://WWW.RESEARCHJOURNEY.NET
Country	India
Journal's character	Scientific
Frequency	Quarterly
License	Free for educational use
Texts availability	Free

Contact Details

Editor-in-chief Prof. Dhanraj Dhangar
M.G.V.'S ARTS & COMMERCE COLLEGE, YEOLA, DIST NASHIK
India
Publisher MRS. SWATI SONAWANE

Get Involved

- Home
- Evaluation Method
- Journal List
- Apply for Evaluator/Free Service
- Journal Search

Recently Added Journals

Research Journey	
ISSN	2348-7143
Country	India
Frequency	Quarterly
Year publication	2014-2015
Website	researchjournal.net
Global Impact and Quality Factor	
2014	0.565
2015	0.676

महात्मा गांधी व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : प्रमुख संकल्पना

डॉ. दिलीपसिंह निकुंभ • डॉ. राजू निकम

महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांच्या पदवी व पदव्युत्तर वर्गासाठी उपयुक्त.
तसेच एस.वाय.बी.ए. (DSE) च्या नविन CBCS अभ्यासक्रमानुसार क्रमिक पुस्तक.

MPSC, UPSC, NET-SET व इतर स्पर्धा परीक्षांसाठीही उपयुक्त.

महात्मा गांधी व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : प्रमुख संकल्पना

डॉ. दिलीपसिंह शंकर निकुंभ

प्रमुख, पदवी व पदव्युत्तर राज्यशास्त्र विभाग,
बी.पी. आर्ट्स, एस.एम.ए. सायन्स, के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज
चाळीसगाव, जि. जळगाव.

डॉ. राजू परभत निकम

प्रमुख, राज्यशास्त्र विभाग,
नानासाहेब य.ना. चव्हाण महाविद्यालय,
चाळीसगाव, जि. जळगाव.

प्रशांत पब्लिकेशन्स

महात्मा गांधी व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : प्रमुख संकल्पना
Mahatma Gandhi & Dr. Babasaheb Ambedkar : Main Concept

© सुरक्षित

■ प्रकाशक । मुद्रक

रंगराव पाटील

प्रशांत पब्लिकेशन्स

3, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,

नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,

जळगाव 425001.

■ दूरध्वनी । वेब । ईमेल

0257-2235520,2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

■ आवृत्ती । आयएसबीएन । किंमत

जानेवारी 2020

978-93-89492-97-2

₹ 250/-

■ अक्षरजुळवणी

प्रशांत पब्लिकेशन्स

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुनःप्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक/प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

---

२ । प्रशांत पब्लिकेशन्स

**CBCS
PATTERN**

Also Available in
e-Book

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University

T.Y.B.Sc. ■ SEM VI ■ CS 601

OPERATING SYSTEM

Prof. Sanjay E. Pate | Prof. Anand J. Maheshwari

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

OPERATING SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS - 601 | Sem VI

Text Book Development Committee

- C O O R D I N A T O R -

Prof. S. M. Shinkar

JDMVP's Nutan Maratha Arts, Science and Commerce College, Jalgaon.

- A U T H O R S -

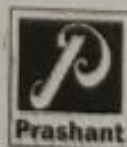
Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science,
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science and
Commerce College, Chalisgaon

Prof. Anand J. Maheshwari

Department of Computer Science,
R. C. Patel Arts, Science and Commerce College,
Shirpur.

SPECIMEN COPY

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

OPERATING SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-601 | Sem VI

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

. Phone . Website . E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

. First Edition . ISBN . Type Setting

April, 2021

978-93-90862-98-6

Prashant Publication

Price : ₹ 65/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

Prashant Publications app for e-Books

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

Also Available in
e-Book

CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • SEM V • CS 502

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

Dr. B. H. Barhate   Prof. Sanjay E. Pate   Prof. Anis M. Kureshi

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS - 502 | Sem V

Text Book Development Committee

- C O O R D I N A T O R -

Dr. K. C. Deshmukh

Head, Department of Computer Science
Nanasaheb Y.N.Chavan Arts, Science & Commerce College, Chalisgaon.

- A U T H O R S -

Dr. B. H. Barhate

Vice Principal & Head, Dept. of Computer Science,
P.O.Nahta Arts, Science &
Commerce College, Bhusawal

Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science &
Commerce College, Chalisgaon

Prof. Anis M. Kureshi

JES's Arts, Science and Commerce College, Nandurbar

WITH BEST COMPLEMENTS
FROM
AUTHORS AND PUBLISHERS

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-502 | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

August, 2020

978-93-89501-71-1

Prashant Publication

Price : ₹ 55/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

Prashant Publications app for e-Books

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

Also Available in
e-Book

CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

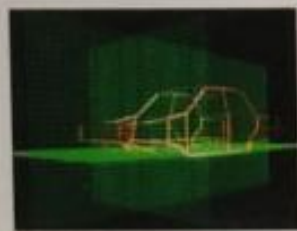
T.Y.B.Sc. • SEM V • CS 504

COMPUTER AIDED GRAPHICS

Dr. S. D. Patil

Dr. Gauri M. Patil

Prof. Sanjay E. Pate

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

COMPUTER AIDED GRAPHICS

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS - 504 | Sem V

Text Book Development Committee

- C O O R D I N A T O R -

Dr. S. N. Kotkar

Head, Department of Computer Science
S.S.V.P.S. Arts, Science & Commerce College, Dhule

- A U T H O R S -

Dr. S. D. Patil

Head, Dept. of Computer Science,
P.O.Nahta Arts, Science & Commerce College,
Bhusawal

Dr. Gauri M. Patil

Department of Computer Science,
P.O.Nahta Arts, Science & Commerce College,
Bhusawal

Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts,
Science & Commerce College, Chalisgaon

**WITH BEST COMPLEMENTS
FROM
AUTHORS AND PUBLISHERS**

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

COMPUTER AIDED GRAPHICS

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-504 | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

. Phone . Website . E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

. First Edition . ISBN . Type Setting

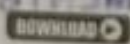
August, 2020

978-93-89501-73-5

Prashant Publication

Price : ₹ 60/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

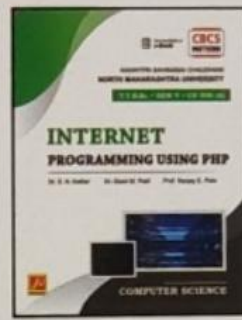
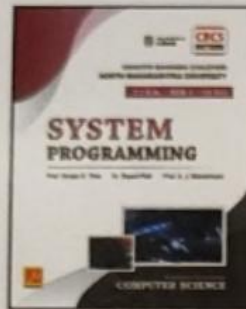
Prashant Publications app for e-Books

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

AS PER NEW SYLLABUS OF
KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • COMPUTER SCIENCE • SEM V

PRASHANT PUBLICATIONS

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon - 425 001. (India)
Ph. : 0257-2235520, 2232800, **Mob.** : 9421636460, 9665626717
E-Mail : prashantpublication.jal@gmail.com

Download
Prashant Publications
app for e-Books

Also e-Books are available online at

- kopykitab.com
- amazon.com
- play.google.com
- www.prashantpublications.com

Visit us at

www.prashantpublications.com

Books + e-Books

ISBN 978-93-89501-73-5

9 789389 450173

Also Available in
e-Book

CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

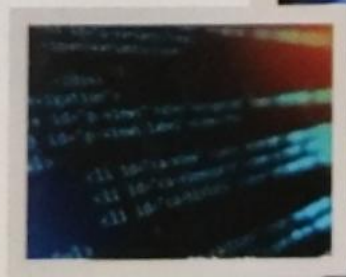
T.Y.B.Sc. • SEM V • CS 501

SYSTEM PROGRAMMING

Prof. Sanjay E. Pate

Dr. Rupali Patil

Prof. A. J. Maheshwari

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

SYSTEM PROGRAMMING

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS - 501 | Sem V

Text Book Development Committee

- C O O R D I N A T O R -

Prof. S. M. Shinkar

JDMVP's Nutan Maratha Arts, Science and Commerce College, Jalgaon.

- A U T H O R S -

Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science,
Nanasaheb Y.N.Chavan Arts, Science and
Commerce College, Chalisgaon

Dr. Rupali Patil

Department of Computer Science,
S.S.V.P.S. Arts, Science and Commerce
College, Dhule

Prof. A. J. Maheshwari

Department of Computer Science,
R.C.Patel Arts, Science and Commerce College, Shirpur.

WITH BEST COMPLEMENTS
FROM
AUTHORS AND PUBLISHERS

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

SYSTEM PROGRAMMING

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-501 | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications
3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

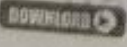
(0257) 2235520, 2232800
www.prashantpublications.com
prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

August, 2020
978-93-89501-70-4
Prashant Publication

Price : ₹ 75/-

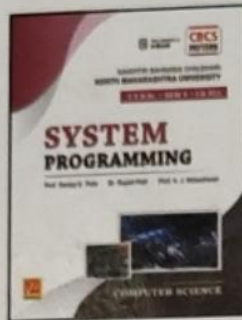
e-Books are available online at www.prashantpublications.com

 Prashant Publications app for e-Books
kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.

AS PER NEW SYLLABUS OF
KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • COMPUTER SCIENCE • SEM V

PRASHANT PUBLICATIONS

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon - 425 001. (India)

Ph. : 0257-2235520, 2232800, **Mob. :** 9421636460, 9665626717

E-Mail : prashantpublication.jal@gmail.com

Download

Prashant Publications
app for e-Books

Also e-Books are available online at

- kopykitab.com
- amazon.com
- play.google.com
- www.prashantpublications.com

Visit us at

www.prashantpublications.com

Books + e-Books

ISBN 978-93-89501-70-4

9 789389 1501704

Also Available in
e-Book

CBCS
PATTERN

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY

T.Y.B.Sc. • SEM V • CS 506 (A)

INTERNET PROGRAMMING USING PHP

Dr. S. N. Kotkar

Dr. Gauri M. Patil

Prof. Sanjay E. Pate

```
1 #include <iostream>
2 using namespace std;
3
4 // Variable declaration:
5 extern int a, b;
6 extern int c;
7 extern float f;
8
9 int main ()
10 // Variable definition:
11 int a, b;
12 int c;
13 float f;
14
```

```
1 // Merge function:
2 merge (int arr1[], int arr2[], int n1, int n2, int arr3[])
3 {
4     int i = 0, j = 0, k = 0;
5     while (i < n1 && j < n2)
6     {
7         if (arr1[i] < arr2[j])
8             arr3[k++] = arr1[i++];
9         else
10            arr3[k++] = arr2[j++];
11     }
12     while (i < n1)
13         arr3[k++] = arr1[i++];
14     while (j < n2)
15         arr3[k++] = arr2[j++];
16 }
17
18 // Merge sort function:
19 mergeSort (int arr[], int l, int r)
20 {
21     if (l < r)
22     {
23         int m = (l + r) / 2;
24         mergeSort (arr, l, m);
25         mergeSort (arr, m + 1, r);
26         merge (arr, l, m, m + 1, r);
27     }
28 }
29
30 // Driver code:
31 int main ()
32 {
33     int arr[] = {1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 95, 97, 99};
34     int n = sizeof arr / sizeof arr[0];
35     mergeSort (arr, 0, n - 1);
36     for (int i = 0; i < n; i++)
37         cout << arr[i] << " ";
38     cout << endl;
39     return 0;
40 }
```

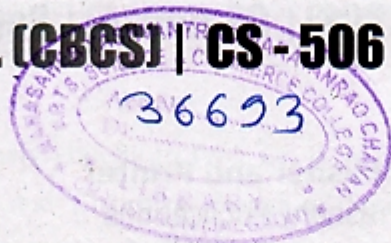

COMPUTER SCIENCE

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of **Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University** with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

INTERNET PROGRAMMING USING PHP

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS - 506 (A) | Sem V

36693

Text Book Development Committee

- C O O R D I N A T O R -

Dr. B. H. Barhate

Vice Principal, HOD, Dept. of Computer Science,
P.O. Nahata Arts, Science & Commerce College, Bhusawal.

- A U T H O R S -

Dr. S. N. Kotkar

Head, Department of Computer Science,
S.S.V.P.S. Arts, Science &
Commerce College, Dhule

Dr. Gauri M. Patil

Department of Computer Science,
P.O. Nahta Arts, Science &
Commerce College, Chalisgaon

Prof. Sanjay E. Pate

Department of Computer Science,
Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science & Commerce College, Chalisgaon

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

INTERNET PROGRAMMING USING PHP

T.Y.B.Sc. (CBCS) | CS-506 (A) | Sem V

Publisher and Printer

Prashant Publications
3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

• Phone • Website • E-mail

(0257) 2235520, 2232800
www.prashantpublications.com
prashantpublication.jal@gmail.com

• First Edition • ISBN • Type Setting

August, 2020
978-93-89501-75-9
Prashant Publication

Price : ₹ 120/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

DOWNLOAD Prashant Publications app for e-Books
kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.